

Rabobank

Postadres Postbus 17100, (UC001), 3500 HG UTRECHT

5.1.2.e

De heer J.W. Remkes
De Tweede Kamer
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Bezoekadres Croeselaan 18, 3521 CB UTRECHT

Telefoon 088-725 5.1.2.e

E-mail 5.1.2.e@rabobank.nl

Datum 8 september 2021

Geachte heer Remkes,

Aan u de uitdagende taak om een uitweg te vinden uit de patstelling en een kabinet te formeren dat zich zal moeten buigen over de grote opgaven waar ons land voor staat. De coöperatieve Rabobank is vervlochten met de Nederlandse samenleving en neemt met overtuiging maatschappelijke verantwoordelijkheid. Nu Nederland uit de coronacrisis opkrabbelt en onze economie gelukkig veerkrachtiger blijkt dan gevreesd, zullen wij onze economie op duurzame leest moeten herbouwen. Brede welvaart en een groene wereld. Daar werkt de Rabobank graag aan mee als een partner van het volgende kabinet.

Brede welvaart voor Nederland. Brede welvaart, een begrip dat steeds vaker opgang doet, ooit gemunt door Rabobank economen. Echte welvaart is brede welvaart, meer dan winst en niet alleen te vatten is in economische modellen. In april publiceerde Rabobank het [Coöperatief Convenant](#), waarin onze leden uiting geven aan hun visie op brede welvaart. Brede welvaart betreft de kwaliteit van leven in de breedste zin, van een prettige leefomgeving tot kwalitatief onderwijs, van samenhang tussen groepen en inclusie, tot vrijheid. Op het Ministerie van Economische zaken zou, wat Rabobank betreft, een *Directie Brede Welvaart* niet misstaan.

In deze brief zetten wij de visie van de Rabobank op enkele zeer zwaarwegende thema's kort uiteen. Over woningmarkt, energietransitie en voedseltransitie zal een nieuw kabinet een duidelijke koers moeten afgeven. De bijlagen dienen als nadere toelichting. Natuurlijk bespreken wij deze brief graag met u mocht daar behoefte aan zijn.

Woningmarkt.

De woningmarkt zit muurvast, de prijzen stijgen hard en het tekort en daarmee de moeite om een geschikt huis te vinden maakt veel burgers moedeloos. In alle segmenten staat de toegankelijkheid onder druk. Gelukkig is er brede consensus in de politiek dat er op zo kort mogelijke termijn actie moet worden ondernomen.

Als grootste hypotheekverstrekker van Nederland raakt het woningtekort onze klanten direct. Het is essentieel dat het komende kabinet steviger inzet op het aanjagen van de woningbouw in zowel de koop- als huursector en op de ontwikkeling van een volwaardige en betaalbare vrije huursector. Daarvoor is regie vanuit het Rijk nodig en een lange termijn

visie. Binnen de grenzen van onze huidige steden alleen is te weinig ruimte voor het aantal huizen dat er de komende decennia bij moet komen. Fiscale prikkels zoals de hypotheekrente aftrek en de zogenaamde ‘jubelton’ werken prijsopdrijvend in een schaarste markt. Ook het verruimen van leennormen net als extra startersleningen of een starterspremie zullen de prijs verder opdrijven. Daarbij zetten ruimere leennormen de financiële gezondheid van burgers onder druk. Bouwen, bouwen, bouwen blijft het devies. Rabobank bouwt mee. Rabobank *Smartbuilds* zet in op snel en kwalitatief bouwen. Voor verdere concrete voorstellen die bij kunnen dragen aan het terugdringen van het woningtekort verwijzen wij graag naar de bijlage woningmarkt.

Energietransitie. Rabobank als bankier van de energietransitie. Carbon Bank

Als bankier van de energietransitie willen wij een rol spelen in het ondersteunen en versnellen van deze transitie. Dit begint bij een gelijk speelveld en inzetten op de beste oplossingen met het meeste draagvlak. Maak gebruik van de instrumenten die de overheid heeft en gebruik de wetten van de markt om de transitie te versoepelen en te bespoedigen.

Om werkelijk de transitie naar een duurzame energievoorziening te maken zijn een paar randvoorwaarden essentieel. Politiek commitment aan de energietransitie mag nimmer ter discussie staan en niet ambivalent zijn. Ten eerste omdat de aarde niet kan wachten. Ten tweede omdat planningszekerheid zeer belangrijk is voor groene bedrijven en de financierbaarheid van groene projecten. Zekerheid op lange termijn is nodig om reguleringonzekerheid te voorkomen.

Van alle technologieën in de transitie naar een koolstofvrije economie genieten wind op zee en zon op dak de breedste politieke en maatschappelijke steun. Transitie moet mogelijk en aantrekkelijk zijn. Schaf de vrijstellingen van milieubelasting en subsidies voor fossiele brandstoffen af. Voer een effectieve en efficiënte CO₂-heffing in.

CO₂ kent geen grenzen en dus moet de aanpak van de klimaatcrisis ook internationaal zijn. Als verduurzaming brede welvaart bevordert, zal het draagvlak toenemen, ongeacht locatie. Met de nieuw opgerichte Carbon Bank bouwt Rabobank aan CO₂opslag in bomen en aan werkgelegenheid voor boeren in Afrika.

Agrarische sector

Nederland heeft de meest innovatieve en productiefste boeren ter wereld. Nederland heeft echter ook te maken met krimpende biodiversiteit en een stikstofprobleem.

De Rabobank ondersteunt en moedigt de agrarische klanten aan in het steeds verder verduurzamen van de bedrijfsvoering met als einddoel duurzame kringlooplandbouw. Dat gaat niet vanzelf, dat vergt inspanning van de agrarische sector. Rabobank financiert boeren die aan de geldende regels voldoen en neemt daarbij de maatschappelijke wensen mee in het afwegingskader. Met impactleningen waar tarieven verbonden zijn aan bv. biodiversiteitsdoelen stuurt de Rabobank op verduurzaming.

Het einddoel moet leidend zijn, niet de middelen. Agrarische ondernemers moeten heldere kaders hebben waarbinnen zij bedrijfsafwegingen kunnen maken. Duidelijkheid over het einddoel en over de tijdslijnen van transitie. De overheid moet als een betrouwbare en voorspelbare kadersteller optreden. Duidelijkheid, betrouwbaarheid en voorspelbaarheid zullen de transitie naar kringlooplandbouw versnellen en vergemakkelijken. Een ondernemer die weet waar hij voor de komende jaren aan toe is, durft te investeren in verduurzaming. Een afgedwongen inkrimping van 50% van de veestapel is een middel en geen doel. De meest innovatieve boeren zullen lijden onder een gedwongen krimp. Daarbij is het buitengebied gebaad bij innovatieve boeren. Zij doen veel van het natuurbeheer.

Een duurzame agrarische sector valt en staat bij een haalbaar verdienmodel. Investerings moeten terugverdiend kunnen worden. Daarin zullen alle participanten in de keten aan moeten bijdragen, van boeren, tot retail bedrijven in de keten tot consumenten.

Duurzame economische groei, een weerbare, harmonieuze samenleving en een toekomstbestendig bankwezen. Deze zaken zijn niet los van elkaar te zien. De Rabobank is met 8,9 miljoen klanten en 2.1 miljoen leden nauw verweven met de samenleving. Het Coöperatief Convenant is een weergave van de wensen en dromen van onze klanten voor Nederland. Met gepaste trots hebben wij het Coöperatief Convenant aan de samenleving gepresenteerd.

Rabobank wil en kan een belangrijke rol spelen in het verwezenlijken van een groenere en welvarende en veilige toekomst voor ons land. Rabobank vervult met overtuiging de rol van poortwachter, vecht dagelijks tegen witwassen en zorgt mede voor een financiële infrastructuur waar de hele samenleving gebruik van maakt. De 43.000 Rabobank medewerkers zetten zich elke dag in voor hun klanten. De Rabobank is nooit 'af' maar evolueert met de samenleving mee en probeert zich continu te verbeteren.

Rabobank richt de blik op de toekomst en kijkt uit naar de toekomstige samenwerking met het nieuwe kabinet.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Visie Rabobank

Wat is onze boodschap?

Het is twee voor twaalf op de Nederlandse woningmarkt. In alle segmenten staat de toegankelijkheid onder druk. Het is essentieel dat het komende kabinet verdere oververhitting van de woningmarkt voorkomt, en steviger inzet op het aanjagen van de woningbouw en de ontwikkeling van een volwaardige vrije huursector.

Wat zijn de belangrijkste problemen op de Nederlandse woningmarkt?

De toegankelijkheid van de Nederlandse woningmarkt is in de afgelopen jaren verder verslechterd, mede door het oplopende woningtekort. Er is veel meer vraag dan aanbod en dat draagt bij aan een hevige bidstrijd om koophuizen. In combinatie met de lage rente en toegenomen financieringsruimte zijn de huizenprijzen de afgelopen jaren dan ook fors gestegen. Buy-to-let-beleggers spelen hierin ook een rol. Een relatief groot aandeel van het woningaanbod wordt opgekocht om vervolgens te verhuren. Dit vergroot weliswaar het aanbod van huurwoningen, maar ten koste van het koopwoningaanbod. Bovendien zijn de maandlasten van een huurder voor een vergelijkbare woning veel hoger dan die van een eigenaar-bewoner. Een volwaardige en betaalbare vrije huursector – een belangrijke schakel tussen de sociale huursector en de koopsector – ontbreekt ook nog altijd. Intussen is een betaalbaar huis, huur of koop, voor woningzoekenden steeds minder vanzelfsprekend. Dat heeft ook gevolgen voor de financiële redzaamheid van huishoudens, want huurders in de vrije huursector zijn vaak een ongezond groot deel van hun inkomen kwijt aan huur. Doordat de doorstroming op de woningmarkt stopt, wordt ook de arbeidsmobiliteit gehinderd.

Wat is het standpunt van Rabobank?

Prettig wonen is belangrijk voor het welzijn van mensen. Woontevredenheid verklaart een groot deel van [regionale verschillen in brede welvaart](#), want in veel regio's staat de woontevredenheid onder druk. Een koophuis blijft voor een groeiend aantal Nederlanders een onvervulde wens, terwijl eigenaar-bewoners doorgaans gelukkiger zijn met hun woonsituatie dan huurders, lagere woonlasten hebben, meer vermogen opbouwen, en een grotere betrokkenheid hebben bij hun woonomgeving. Intussen kan de vrije huursector door de hoge prijzen niet goed voorzien in betaalbare huisvesting voor mensen die er willen wonen of erop zijn aangewezen. De sociale huursector kan een belangrijke bijdrage leveren aan de huisvesting van groepen die niet zelf hun weg op

de woningmarkt kunnen vinden, maar is geen alternatief voor een goed functionerende vrije huursector. In de sociale huursector is er weinig keuzevrijheid, en door de manier waarop woningen worden toegewezen biedt de sociale huursector geen flexibele woonoplossing voor huishoudens die – na een baanwisseling, scheiding, of immigratie – snel een woning nodig hebben.

De moeilijkheden van starters en middeninkomens op de koopmarkt en de hoge huren in de vrije sector hebben grotendeels dezelfde oorzaak: een tekort aan woningen, vooral op gewilde locaties. Met extra hulp voor bepaalde groepen of woningmarktsegmenten is dit niet op te lossen. Het is als bij stoelendans: ook al doe je nog zo je best om elke afzonderlijke deelnemer te helpen, als de muziek stopt zijn er nog steeds te weinig stoelen. Daarom moet er steviger worden ingezet op het vergroten van het woningaanbod. Hieronder volgt een overzicht van de maatregelen waarvan Rabobank denkt dat deze nodig zijn:

- Verstevig de Rijksregie bij het aanjagen van de nieuwbouw. De wijze waarop lagere overheden het volkshuisvestelijk beleid uitvoeren, draagt bij aan het grote tekort aan huizen. Sterkere regie moet bevorderen dat gemeenten meer bouwgrond beschikbaar gaan stellen voor nieuwbouw zodat de schaarste afneemt. Meer rijksregie betekent naar ons idee overigens niet dat bevoegdheden van gemeenten naar het Rijk moeten. Gemeenten kennen lokale omstandigheden en de collectieve belangen van hun inwoners het beste, en zijn de aangewezen bestuurslaag om ruimtelijke plannen uit te werken. Maar het betekent wel:
 - Breng meer nog dan nu partijen bij elkaar en ga samen op zoek naar grootschalige (in potentie goed bereikbare) nieuwbouwlocaties. Betrek de gevolgen voor verkeersstromen en eventueel benodigde bovenplanse investeringen bij deze keuze. Zorg dat een bijdrage aan deze investeringen vanuit het Rijk of de provincie beschikbaar is, indien de keuze is gevallen op een locatie waar deze investeringen nodig zijn.
 - Geef gemeenten meer mogelijkheden om financieel te profiteren van nieuwbouw. Dit kan bijvoorbeeld door bij de verdeling van middelen uit het gemeentefonds een prikkel in te bouwen voor nieuwbouw in regio's met grote woningschaarste. Dit om te garanderen dat niet alleen de belangen van de inwoners van aantrekkelijke woongemeentes worden vertegenwoordigd, maar ook de belangen van mensen die daar ook graag zouden willen wonen.
 - Neem belemmeringen en knelpunten die de versnelling van de nieuwbouw in de weg zitten (sneller) weg, onder meer in wet- en regelgeving. Voorkom dat hogere bestuurslagen de nieuwbouw in gemeentes waar kan worden gebouwd beperken.

- Stimuleer de bouw van sociale huurwoningen door een korting op de verhuurderheffing voor corporaties die investeren in nieuwe woningen. Het is belangrijk om sloop-nieuwbouw van deze korting uit te zonderen, om te voorkomen dat de prikkel om bestaande woningen te slopen wordt verstoord.
- Voorkom (fiscale) prikkels die prijsopdrijvend werken, of bouw deze af, en voorkom procyclisch beleid.
 - Bouw de hypotheekrenteaftrek volledig af na het onder Rutte-III al ingezette afbouwtraject om de prijsopdrijving van koopwoningen te voorkomen en om de ontwikkeling van de vrijehuursector als betaalbaar alternatief voor kopen te stimuleren. Verzacht de transitiepijn via een minstens evenredige verlaging van de inkomstenbelasting.
 - Hef de verhoogde schenkingsvrijstelling voor het kopen van een huis of aflossen van de hypotheek op. Deze regeling werkt prijsopdrijvend in een woningmarkt waar het aanbod schaars is, waarmee de toegankelijkheid van de woningmarkt op langere termijn verslechtert.
 - Wees terughoudend met startersleningen. Deze extra leningen boven op een reguliere hypotheek werken prijsopdrijvend in een woningmarkt met schaars aanbod. Dit ondermijnt de toegankelijkheid van de woningmarkt op langere termijn.
 - Verruim niet de leennormen, zoals de maximale loan-to-value en loan-to-income ratio's. Ook niet voor starters. Dit werkt in een krappe woningmarkt prijsopdrijvend en verslechtert de financiële weerbaarheid van huishoudens. Ruimere leennormen ondermijnen daarmee de toegankelijkheid van de woningmarkt op langere termijn.
- Maak van de (vrije) huursector een volwaardig alternatief voor de koopsector. Een first-best oplossing is het volledig afbouwen van de hypotheekrenteaftrek om huren in de vrije sector betaalbaarder te maken ten opzichte van koopwoningen. Een second best-oplossing is om marktpartijen en woningcorporaties te stimuleren om via build-to-let bij te dragen aan de ontwikkeling van een volwaardige en betaalbare vrije huursector, door belemmeringen weg te nemen, of door het verplicht stellen van een minimumpercentage vrije huur.
 - Partijen die woningen aanbieden in het lagere segment ondervinden nu de gevolgen van huurprijsregulering en moeten de verhuurderheffing betalen. Dit ontmoedigt het aanbieden van woningen in dit segment, terwijl er juist veel vraag is naar goedkopere woningen.

- Voorkom dat het ontmoedigen van buy-to-let-beleggers ten koste gaat van investeringen in nieuwbouwwoningen en in transformatie van vastgoed naar een woonbestemming. Door de hoge kosten van nieuwbouw is hier vermoedelijk ook minder sprake van concurrentie om betaalbare woningen met starters.

Wat is het verzoek aan de politiek?

Zet stevig in op het vergroten van het woningaanbod en op de ontwikkeling van een volwaardige vrije huursector. Bouw de hypotheekrenteaftrek daartoe volledig af. Voorkom bovendien verdere oververhitting van de woningmarkt door leennormen niet te verruimen en door andere prijsopdrijvende prikkels, zoals de jubelton, af te schaffen. Let er bij het woningmarktbeleid ook op dat maatregelen in samenhang worden gezien, om te voorkomen dat een maatregel één probleem oplost, maar onbedoeld een ander probleem veroorzaakt of versterkt.

Visie Rabobank, Investeren in structurele groei

Wat is onze boodschap?

Om sterker uit de coronacrisis te komen, moet een nieuw kabinet een consistente set maatregelen neemt om het groeipotentieel van Nederland te verhogen. Op lange termijn is economische groei, mits duurzaam (groen), immers nodig voor welvaart in onze maatschappij. Concrete voorstellen voor verduurzaming doen we in een apart position paper. Het structurele groeivermogen heeft baat bij maatregelen die de arbeidsproductiviteit versterken. Het Nationaal Groeifonds is een goede eerste stap, maar het moet ambitieuzer.

Waar gaat het onderwerp over?

Economische groei is de basis voor banen en inkomen en zorgt ervoor dat we in de toekomst zaken als gezondheidszorg, veiligheid en verduurzaming kunnen betalen. De Coronacrisis ondermijnt de economische groei gedurende – naar verwachting – enkele jaren. Maar ook het *structurele* groeivermogen van Nederland staat onder druk omdat de groei van het arbeidsaanbod in de toekomst afvlakt door vergrijzing en een stagnatie van de participatiegroei; en doordat de arbeidsproductiviteitsgroei al geruime tijd een dalende trend laat zien. Er is dus, naast een agenda voor economisch herstel ook een consistente groeiagenda nodig met concrete maatregelen in het regeerakkoord.

Wat zijn de gevolgen voor klanten, de samenleving en/of de bank?

De samenleving heeft baat bij duurzame economische groei. Particuliere klanten kunnen in een omgeving van duurzame economische groei gemakkelijker financieel gezond leven en zakelijke klanten profiteren van een gunstig economisch klimaat. Dat geldt ook voor de bank.

Wat is het standpunt van Rabobank?

Het structurele groeivermogen van Nederland hangt af van het toekomstige arbeidsaanbod, (investerings) in de kapitaalvoorraad en hoe goed beide productiefactoren worden ingezet.

- De overheid moet zelf initiatief nemen om de arbeidsproductiviteit te verhogen. RaboResearch berekende dat Nederland een forse en oplopende publieke en private R&D-achterstand heeft ten opzichte van de internationale koplopers. Optimale inzet van het groeifonds, in samenwerking met regionale en private partijen, is nodig om deze achterstand in te halen. Voor een permanent hoger niveau van R&D is bovendien een langduriger en omvangrijker inzet nodig dan waar het groeifonds nu in voorziet, zeker als ook andere noodzakelijke investeringen in o.a. onderwijs en infrastructuur via die begroting zouden worden gefinancierd. Daarom pleiten we voor een langdurige en omvangrijke publieke investeringsagenda.
- Sterk onderwijs en goed ondersteund leven lang leren zijn onmisbare elementen. Het is van belang dat het CPB bij doorrekeningen de baten van innovatie, onderwijs en ondernemerschap goed meeneemt in de modellen: RaboResearch berekende dat 50 miljard euro aan extra investeringen verdeeld over onderwijs, publieke en private Research & Development (R&D) kan zorgen voor 80 miljard euro aan extra toegevoegde waarde op de lange termijn.
- De overheid moet inzetten op het versterken van de hele (groene) innovatieketen.
 - Dat kan via publiek onderzoek en ontwikkeling en door het bevorderen van privaat onderzoek en ontwikkeling.
- Innovatie komt vooral tot stand in sterke regionale kennisnetwerken.
 - Dat vraagt om een meer gebiedsgerichte benadering op Rijksniveau. Generiek economisch beleid moet worden vertaald naar de verschillende economische opgaven van regio's. Op regionaal niveau moeten overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen gezamenlijk werken aan de economische strategie.
 - In sterke regionale kennisnetwerken is naast een focus op economische groei óók aandacht voor de brede welvaart van de mens achter de (kennis)werker: goed (internationaal) onderwijs, een schone en veilige leefomgeving, betaalbare woningen, bereikbaarheid en een ruimtelijke inrichting die deze

zaken ondersteunt. Beleid gericht op brede welvaart in plaats van op individuele beleidsterreinen vraagt vernieuwing in bestuur.

Wat is het verzoek aan de politiek?

Zet in op een langdurige en omvangrijke publieke investeringsagenda in samenwerking met private en regionale partijen ter versterking van het duurzame groeipotentieel van de Nederlandse economie.

Position paper Rabobank – Duurzaamheid

Wat is onze boodschap?

Om de energietransitie goed te laten verlopen is een gelijk speelveld nodig met een effectieve en efficiënte CO₂-heffing en zonder fossiele subsidies en vrijstellingen. Er is brede consensus over wind op zee en zon op dak onder alle politieke partijen. Eén van de belangrijkste technologieën voor de toekomstige energievraag in de industrie en zwaar transport zal groene waterstof zijn. Om groene waterstof te creëren is additionele capaciteit van wind op zee nodig.

Waar gaat het onderwerp over?

Het nieuw te vormen kabinet staat voor een belangrijke taak: het groen herstellen van onze economie uit de coronacrisis. Met de klimaatwet heeft Nederland zich gecommitteerd om 95% van de CO₂-uitstoot te reduceren ten opzichte van 1990. De EU stelt de tussentijdse reductiedoelstelling op 55% voor 2030. Als gevolg moet er een transitie naar een nieuwe duurzame, circulaire en inclusieve economie. Een verandering van fossiele energiebronnen naar hernieuwbare en duurzame bronnen en dragers is een belangrijk fundament onder de algehele transitie.

Wat zijn de gevolgen voor klanten, de samenleving en/of de bank?

De elektriciteit en warmte zal voor de samenleving hetzelfde worden ervaren, maar door de nieuwe energiebronnen verandert het landschap. Klanten zullen zich moeten voorbereiden op aanpassingen door te investeren in energie-efficiëntie en gebruik van nieuwe vormen van energie.

Als bank van de energietransitie hebben wij daarin een voorbeeld functie te geven door de passende financiële producten, diepgaande kennis en een ondersteunend netwerk te bieden aan de klanten en onze samenleving.

Wat is het standpunt van Rabobank?

Als bank van de energietransitie willen wij een rol spelen in het ondersteunen en versnellen van die transitie. Dit begint bij een gelijk speelveld en inzetten op de beste oplossingen met het meeste draagvlak.

Een effectieve CO₂-heffing

Voer een effectieve en efficiënte CO₂-heffing in. Onder economen is er ruime consensus dat dit een effectieve manier is om de transitie naar een nieuwe economie te bewerkstelligen. Dit vraagt aanscherping van het huidige beleid, zowel nationaal als binnen de EU. Er is tot op heden geen sluitend wetenschappelijk bewijs dat de EU ETS effectief is gebleken in het reduceren van de CO₂-uitstoot. De nationale CO₂-heffing die begin dit jaar is ingevoerd heeft door vrijstellingen feitelijk geen effect tot 2024. Het verhogen van de CO₂-prijs voor de nationale heffing, beperken van gratis emissierechten binnen de EU ETS en het verlagen van de reductiefactor voor de nationale CO₂-heffing kan dit bewerkstelligen. Zorg voor een gelijk speelveld voor bedrijven middels het onlangs voorgestelde Europese carbon border adjustment mechanism waarmee geïmporteerde producten uit derde landen op basis van uitstoot belasting betalen.

Geen fossiele subsidies en vrijstellingen

Schaf de vrijstellingen van milieubelasting en subsidies voor fossiele brandstoffen af. In de kamerbrief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat 14 september 2020 wordt 4,5 miljard euro aan verlaagde belasting, compensatie en vrijstellingen genoemd voor de winning en het gebruik van fossiele brandstoffen. Dit ondermijnt de nationale klimaatdoelstellingen en afschaffing

creëert een gelijk spelveld. Tevens geeft het een positieve prikkel voor de elektrificatie van de industrie. Subsidies kunnen ingezet worden bij de opwek van hernieuwbare energie of groene technologieën om de onzekerheid over lage marktprijzen weg te nemen en een project beter financierbaar te maken.

Wind op zee, zon op dak

Van alle technologieën in de transitie naar een koolstofvrije economie hebben wind op zee en zon op dak de breedste steun bij zowel politieke partijen als de samenleving. Verdere uitbreiding en ondersteuning van deze technologieën kan de energietransitie versnellen. Het kan tevens gaten in de capaciteit opvangen van technologieën die wegvallen door gebrek aan draagvlak of negatieve impact door bijv. vervuiling of aantasting van de biodiversiteit.

Neem groene waterstof serieus

Om energieopslag in groene waterstof te realiseren moeten subsidies en de hoeveelheid windenergie op zee wordt verhoogd op korte termijn. De productiekosten van groene waterstof zijn hoog, waardoor de kosten per vermeden ton CO₂ ook hoog zijn en niet kunnen concurreren met goedkopere alternatieven. Subsidie om de onrendabele top voorbij te komen is nodig, net zoals in Duitsland gebeurt.

De ambitie van 4 GW groene waterstof in de waterstofvisie van het vorige kabinet vraagt een extra windcapaciteit van 6 GW. Het huidige doel is 11 GW wind op zee in 2030, waarbij de waterstofvisie nog niet is meegenomen. Om van groene waterstof de energieopslag van de nieuwe economie te maken, moet het vermogen aan hernieuwbare energie in 2030 verhoogd worden.

Geef planningszekerheid

Om projecten in de energietransitie financierbaar te houden is zekerheid op lange termijn nodig. De overheid zou alles in het werk moeten stellen om te voorkomen dat haar inzet voor de energietransitie ter discussie komt te staan en dat reguleringonzekerheid ontstaat. Planningszekerheid en politiek commitment aan de energietransitie is belangrijk voor groene bedrijven en de financierbaarheid van groene projecten.